

Pervi splošni hrvvaški učiteljski zbor v Zagrebu. *)

(Dalje.)

Stěpanek hoče, da se tudi v pedagoškem obziru le bolj hrvaščina goji. Naše narodne inštitucije naj bodo take, da nam ohranijo hrvaško pedagogiko. To bi se lahko dalo izvesti, ker narod naš ima dične krvi in dičnih spominkov. Tudi na hrvaški slavni značaj bi se imelo pri vstanovitbi splošnih pedagoških principov ozirati.

Začnē se specijalna debata. Stojanović bere resolucije.

Modec: Prosem, da se povsod namesto pučka šola rabi izraz „narodna šola“, kakor je že včeraj bilo rečeno.

Dr. Popović Štefan (iz Srbije) pravi, da bi bilo treba nauke jasniše naštet i in vpraša, kdo bo potom nauke za narodne šole odločeval, ako ta zbor tega storiti noče? Deželnemu zboru to ni varno prepustiti, storimo torej mi tukaj, in ne čakajmo na druge.

Buzolić pravi: „Vsi imamo pogreško, pa bi se vtegnili še le pozneje spomniti naukov, ki so koristni za šolo. Najboljše je, ako pri splošnem izrazu v tem oziru ostanemo. Odločevanje predmetov v narodni šoli se bode dalo strokovnjakom“.

Popović (vrednik srbske „Šole“) bi tudi rad, da se v resolucijah nauki za narodne šole naštejejo. Nasvetuje, naj bi nauke odločil ravno tisti odbor, ki je resolucije za 2. točko sestavil.

Tomić Pet. predlaga „slavjanske odbore“, ki bi to reč izdelati imeli.

Dević spominja zbor na šolske odbore. Če mi tukaj vse na svoje rame naložimo, kaj pa da potem šolski odbori delajo. On je za prvobitno formulacijo.

Bartolić, gymn. ravnatelj iz Karlovca, je tudi za odborov predlog, naj bi se pri splošnem izrazu ostalo. Tudi v osnovi za gimnazijalne šole niso naštet i posamesni nauki. Pa bi tudi nevmjestno bilo od strani tega zbora, da se peča z opravi li, ki so stvar šolskih vladnih odborov.

Prve tri resolucije so te-le:

1. v narodni šoli naj se učē vsi tisti nauki, ki so neogibl jivo potrebni, da se doseže odločeni namen;
2. pri podučevanju treba je posebno gledati na namen, a ne le na način in sredstva;
3. postava naj na tanko odloči obseg znanja za mladost v vsakem posamesnem razredu in iz vsacega posamesnega nauka. To odločuj ejo učilne osnove, ktere so-stavljajo učiteljski zbori.

*) Zavoljo nevgodnih okoliščin je ta spis nekoliko zaostal; vendar ker je stvar važna, ni ravno napak, ako ga tudi pozneje nadaljujemo.

Tomić J. govori o 4. točki. Če sedaj vse na tanko ne odločimo, bo zanaprej tako, kakor je bilo do sedaj. V deželni zbor pridejo ljudje, ki nobenega pojma nimajo o narodnih šolah. Da, bolje bi bilo, da nimamo nikakoršnih šolskih knjig, kakor take, kakoršne so sedaj. Še celó laške šolske bukve imajo več iz hrvaške historije in več našega zemljepisa, kakor mi.

Basariček pravi, da se poyosod v vsakem zboru le splošna načela postavljajo.

Buzolić brani svoj predlog. Nam je odprto široko polje tudi pozneje, ako hočemo svoj glas vzdigniti na dobro naših šol.

Bartulić pristavlja, da mu v 3. točki ni jasna beseda „postava“, ker je to res zeló obširna beseda. Mesto „postava“ naj bi se reklo „učiteljsko osebje“.

Cugšvert pravi, da bi županijski odbori sestavljali šolske bukve in se ozirali tudi na mestne (lokalne) okolnosti šolskih otrok. (Vpitje: Na stvar!)

Brletić: Stvar je dosti jasna, ni treba časa gubiti. Pod „postavo“ razumijo se strokovnjaki, a to je od naše strani dosti rečeno. Brani redakcijo.

Pri glasovanji sprejete so tri prve resolucije, kakor so gori postavljene. Stojanović bere 4. točko.

Jambrećak želi, da se namestu „6 let“ reče 6 razredov, ker to je jasnije. Pa to tudi pravi, da ne bo mogoče izpeljati, ker imamo premalo učiteljskih moči in pa tudi finančno stanje je stisnjeno.

Fabković: Veliko jih je, ki se čudijo, da naj bi se kmet učil 6 let, pa še mislijo, da skoz vseh 6 let v enej sobi. Razrede treba je po letih in zrelosti otrok razdeliti. Pri današnji triletnji šolski osnovi se otrok nauči največ brati in pa litanije moliti. (Dobro!)

4. resolucija je sprejeta: Narodna šola se delí v 6 let z ravno toliko učiteljev, katerih more tudi manj biti, ker več o'd dveh razredov ne more en učitelj podučevati.

Stojanović bere: 5. Vsaka narodna šola mora imeti vsa potrebna učila, pomočne knjige za učitelje in knjižnico za mladost; tudi mera vsaka šola imeti prostor za gimnastiko; po vaseh imajo pa tudi še biti verti za poskušnjo za raznoverstna gospodarska opravila. (Sprejeto.)

6. Pri vsaki narodni šoli naj bode tudi dveletni strokovni tečaj za mladost, ktera zapusti malo šolo, pa negre v srednje šole. Podučevanje v vseh tečajih ima z ozirom na spole in mestne okolnosti le potrebe praktičnega življenja gojiti, a odtod se izveržejo vsi nauki, kateri privre-

dno znanje in umenje mladosti ne povišujejo. Tù se imajo odgojevatì iz otrok ljudje za delo. (Sprejeto.)

Ko se 7. resolucija prebere, vstane

Tomić J. in pripoveduje, kako naj bi se šolske bukve imele postaviti. To opravilo naj bi se le narodnim učiteljem izročevalo.

Jambrečak misli, da bi dobro bilo, ko bi se v šolskih knjigah rabilo novo pravopisje in ko bi se tudi posamesne besede akcentovale. (Dobro!)

Tomić O. pravi, da naj bi hrvaški državni šolski odbori berila vredili, pa ne vsakih 10 let enkrat, ampak vsako 3. leto.

Fabković ne pozná akademičkega pravopisa, kterega je nekdo za šolske knjige nasvetoval. Akademikarji hrvaški so tako zmešani, da sami ne vedó, kako pišejo. Znana je pa stvar, da ima skor vsaki akademik svoje posebno pravopisje. (Živio! Vpitje.)

Buzolić brani akademijo in povzdigne slovesni protest proti razžaljenju akademije v imenu tukaj zbranih Dalmatincev. Pravi, da rajši iz tega zbora koj izstopijo in domu odidejo, kakor da bi sodelovati mogli pri taci razžaljenjih. (Živio!)

Tomić P. tudi akademijo zagovarja, ter pravi, da so tudi francoski akademikarji nezložni v pravopisji, pa da jim vendar nihče neznanstva ne očita. (Vpitje: Na stvar! Govornik neha.)

Resolucija 7. se z malimi premembami sprejme, in se tedaj tako glasi:

Vsi predmeti v narodni šoli naj se učé po načelih znanstvene in umne pedagogike, pa tudi vse učne in pomočne knjige morajo biti po taci načelih sestavljene.

Šolske knjige sestavlja, vreduje in poterjuje le državni hrvaški šolski odbor; pa da ses časom tudi napredovati more, imajo se vsako drugo, najdalje tretje leto vse šolske knjige sploh pregledati (revidirati), v šolskih knjigah naj bode najnovejše pravopisje; a berila naj se natisakajo z akcenti. Treba je pa, da bo tudi privatni konkurenciji odprto polje, če se namreč zadovoljuje z vstanovljenimi načeli.

Bere se 8. resolucija, ki se sprejme brez kake opombe, in se tako glasi: Knjige za narodne šole ne smejo imeti ničesar, kar bi morebiti žalilo ktero vero, národno ali pa domovinsko čuvstvo.

Poročevalec bere 9. resolucijo.

Bartulić pravi, da bi se namesto „inorodnih“ moralo reči „inonarodnih“.

Tomić J. trdi, da bi se nemški jezik iz narodnih šol za vselej in popolnoma mogel odpraviti. To naj bi se na tanko v tej resoluciji od-

ločilo in z besedami dostavilo: „da se iz hrvaških šol nemški jezik popolnoma izključuje“. (Živio!)

Stojanović pravi, da je z dušo in telesom narodnjak, ali vendar bi tega ne mogel dopustiti, da se nemški jezik popolnoma iz narodnih šol izključi. Ako mislite, da se z nemškim jezikom popači domači jezik, imate krivo, — poglejte le v granico, kjer se že toliko let podučuje tudi v nemščini, pa narod vendar ravno v granici govori najčistišo hrvaščino. (Živio!)

Modec hoče, da bi se namesto „domači jezik“, reklo „hrvaški jezik“.

Stojanović povzdigne še enkrat svoj glas za ptuje narodnosti na Hrvaškem. Pri nas je raznovrstnih šol: nemških in magjarskih. Mi drugim narodnostim ne smemo braniti njihove omike.

Filipović bere resolucijo še enkrat, in prosi da se glasuje.

Resolucija se glasi: Vsaki poduk v narodni šoli se mora podavati le v hrvaškem, narodnem jeziku. V narodni šoli se noben drugi jezik ne uči, le hrvaški.

V šolah taci, kjer so stanovniki druge narodnosti, ima se poleg drugega tudi hrvaški jezik kod učni predmet učiti.

Stojanović bere 10. resolucijo.

Bartulić hoče, da se ta resolucija izpusti „ker je že poprej bilo ravno to rečeno“.

Jambrećak govori, kako je nepraktična slovnica v narodni šoli in pravi, da ima načrt, po katerem naj bi se slovnica učila.

Filipović pravi, da ni mogoče tukaj o tem kaj dokončati, ampak govorniku priporoča, da si čas odloči in privatno svoj načrt zbranim učiteljem prebere.

Modec priporoča, da se iz narodnih šol vse izpusti, kar je nepotrebnega.

Sprejeta resolucija se glasi:

19. Iz posamesnih nauk je treba, da se pri formalnem poduku ozira le na potrebe vsakdanjega življenja, ne pa na suhoparne znanstvene sisteme.

Bere se 11. resolucija: Z ozirom na fizični razvoj mladosti in z ozirom na domače potrebe se mladost v narodnih šolah v prvih dveh razredih 18, v ostalih pa po 20 ur na teden (brez ur za petje in telovaje) sme podučevati.

12. resolucija: Očitne skušnje se ne vjemajo z načeli racionalne gojitbe, pa se naj odstranijo; namesto skušenj se naj na konci vsacega šolskega leta šolske slovesnosti vpeljejo.

Truhelka zagovarja šolske skušnje. (Mrmljanje. Potem popravi

in reče:) Jaz ne mislim očitnih šolskih skušenj, ampak le skušnje med letom.

Bartulić ne vé, kaj se ima pod „šolsko slovesnostjo“ razumovati. Pravi, da bi se bolje reklo „očitna šolska darila“.

Stojanović pristavi, da se šolska darila morejo tudi pri šolskih slovesnostih deliti.

Jambrećak jezno brani šolske očitne skušnje. Pravi, da so skušnje najlepša priložnost, da kmet do šole veselje dobi. Prosi zbor, da iz pedagoškega obzira nikakor skušenj ne zavrže.

12. resolucija se pri glasovanju sprejme, kakor je gori napisana.

Bere se 13. resolucija.

Buzolić želi, da se ravnanje zavoda starejšemu učitelju po šolskih razredih izroči.

Haraminčić želi, da starejšemu po letih. (Vpitje: Rešeno je.)

13. resolucija glasi: Vsaki učitelj odgovarja za znanstveni in moralni napredek svoje mladosti. Kjer sta dva učitelja ravna se zavodom starejši v službi ter zastopa zavod pri drugih oblastih. Kjer je pa več učiteljev, si na tri leta izmed sebe izbirajo ravnavajočega učitelja.

14. resolucija: Postopanje z mladostjo mora biti v soglasji s humanitarno namero narodne šole, in se ima vjemati s pedagojskimi načeli.

Tretje vprašanje: kako bi se poleg dobro vredjenih narodnih šol imela vrediti učiteljišča — se zavoljo pomanjkovanja časa odloži na drugi splošni učiteljski zbor.

(Sledi 3. seja.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

24. Kar raste, pravijo, šuma ne dela. — Tisti Prostoslav Milko, ki je v Illyr. Bl. stan slovenskega slovstva od l. 1833 do 1840 popeval tako černo, je pa književno napredovanje slovensko od l. 1830 do 1839 v III. tečaju časnika „Carniola“ l. 1840-41 popisal že dokaj prijetno, in še prijetniše v „Jordans Jahrbücher f. slaw. Lit., Kunst und Wissenschaft 1843. Leipzig. S. 223 — 225“. Le-tù pripoveduje o slovenskem pesništvu, o Čopu in Čbelici, o Prešernu in njegovem „Kerst per Savici“, o Dolinarjevih in Potočnikovih lepih pesmicah duhovskih. Sicer pa vlada tihota; nekako kasni so slov. književniki, pravi, ter se umikajo, in skoraj bi kdo mertvašnico zapel našemu slovstvu, češ, da je slovenski jezik že spet ob lepo ime, katero si je bil komaj pridobil pred vnanjim svetom.